

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI. 16

1909

25.251.

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

COMITETUL DE REDACȚIE

D-nii: ION KALINDERU, GR. CERKEZ, N. GABRIELESCU, G. MURNU,

Membri Comisiunii Monumentelor Istorice

și

P. GARBOVICEANU

Administratorul Casei Bisericii

Secretar, ALEX. LĂPĂDATU.

ABONAMENTUL ANUAL :

IN ROMÂNIA 10 Lei

IN STRĂINĂTATE 12 „

REDACȚIA: la Administrația Casei Bisericii, București.

Extras din Deciziunea Ministerială privitoare la redactarea Buletinului.

1. Cu începere dela Ianuarie 1908 se va publica, sub direcția Comisiunii Monumentelor Istorice și în editura Administrației Casei Bisericii, o revistă periodică numită *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*.

2. Acest Buletin va fi organul oficial al Comisiunii, va apărea trimestrial și va cuprinde :

a) O parte științifică, în care se vor publica tot felul de monografii, studii, lucrări, comunicări și materialuri de natură istorică, arhitectonică și artistică, privitoare direct și numai la monumentele noastre istorice ;

b) O parte oficială, în care se vor publica rapoartele anuale ale Comisiunii, procesele-verbale ale ședințelor ei, referatele arhitecților însărcinați cu conducerea și executarea lucrărilor de conservare și restaurare, precum și eventualele circulări, informațiuni și deciziuni ale Ministerului și ale Comisiunii, privitoare la monumentele noastre istorice.

3. Buletinul apare sub direcția membrilor Comisiunii, cari, împreună cu administratorul Casei Bisericii, alcătuiesc comitetul de redacție. El e pus sub îngrijirea secretarului Comisiunii, care e îndatorat să pregătească și să procure materialul necesar, să-l aducă la cunoștința comitetului de redacție și să supravegheze tipărirea lui.

4. Pentru ca publicațiunea să se prezinte cât mai sistematică și cât mai folositoare, se stabilește următorul program cu privire la felul lucrărilor ce va trebui să cuprindă Buletinul :

a) Monografii istorice, arhitectonice și ar-

tistice asupra monumentelor noastre istorice, monografii cari vor fi ilustrate și documentate cu reproduceri necesare de fotografii, desenhuri, aquarele etc. ;

b) Releveuri dela cele mai însemnate și caracteristice, din punct de vedere arhitectonic, monumente istorice ;

c) Studii și lucrări unitare, asemenea ilustrate și documentate, bunăoară : asupra inscripțiunilor murale și tombale din epoca lui Ștefan-cel-Mare, Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brâncoveanu etc., asupra artei decorative, în sculptură și pictură, întrebuințată în bisericile și mănăstirile noastre în anumite epoci, asupra portretelor murale de citori : Domni, Doamne, Arhieri, Boeri, Jupănese etc., asupra picturii bisericești, asupra costumelor etc. ;

d) Materialuri : scurte fragmente, comunicări, însemnări și note de interes deosebit privitoare la monumentele noastre istorice ;

e) Note bibliografice și critice asupra publicațiunilor și periodicelor de specialitate ;

f) În sfârșit, suplimente artistice, în culori, cari să înfățișeze biserici, mănăstiri, reproduceri de portrete murale, de picturi, de ornamentațiuni etc.

În cadrul lucrărilor înșirate mai sus se cuprind și acele privitoare la monumentele istorice din afară de Regat, intru cât aceste vor fi de origină românească — înălțate de Voevozii noștri sau în legătură directă cu trecutul nostru.

Buletinul se găsește de vânzare la Librăriile Soccec, Sfetea și Alcalay.

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

**SUB AUSPICIILE MINISTERULUI DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICA
ȘI ÎN EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII.**

1909

IULIE-SEPTEMYRIE

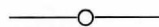

BUCUREȘTI

**Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r Ion St. Rastdescu
16, Strada Doamnei, 16**

1909

CUPRINSUL.

TEXT.

Curțile domnești Brâncovenești : I. Doicești.

O nouă diplomă militară romană.

Două noi inscripții dela Comana.

Frescurile dela Hurezi : Biserica cea mare și paraclisul.

Clopotnița dela Păpăuți.

Mănăstirea Hurezi : Chiliile dela miază-noapte.

Cronică : † Gr. G. Tocilescu. Din lucrările Comisiunii. † A. Baltazar. Din tesaurul arheologic al Dobrogei.

ILUSTRAȚIUNI.

Doicești :

1. Biserica (vedere spre sud).
2. Ruinile împrejmuirii Curții.
3. Biserica (vedere spre nord).
4. Ruinile caselor domnești, cu pivnița.
5. Ruinile împrejmuirii Curții.
6. Chenarul ușii și pisană bisericii.
7. Ușile împărătești din biserică.
8. Sfeșnic domnesc din biserică.
9. Fereastră de ventilație dela biserică.
10. Releveuri de picturi, decorațiuni și sculpturi dela Hurezi (tabla 1).
- 11-12. Diplomă militară romană : fața exterioară a plăcii groase.
- 13-14. Diplomă militară romană : fața interioară a plăcii subțiri.
15. Bronz reprezentând un soldat pretorian.
16. Pisană paraclisului dela Comana.
17. Epitaful lui Radu-Șerban și Nicolae-Vodă Pătrașcu dela Comana.

18. Ruinile paraclisului dela Comana.

Frescuri dela Hurezi :

19. Boltă în pronaosul bisericii.
20. Bolți și arcuri în pronaosul bisericii.
21. Pantocratorul.
22. Inscripție zugrăvită în biserică.
23. Nașterea Maicii Domnului (paraclis).
- 24-25. Picturi pe peretele nordic (paraclis).
26. Patriarhul Neftalam.

27. Clopotnița dela Sf. Ion-Piatra.

28. Clopotnița dela Păpăuți.

29. Planul acestei clopotnițe.

30. Releveuri de picturi, decorațiuni și sculpturi dela Hurezi (tabla 2).

Mănăstirea Hurezi (desemnuri):

31. Chiliile dela miazăzi cu clopotnița.
32. Chiliile dela miazănoapte.
33. Chiliile dela apus cu paraclisul.
34. Gr. Tocilescu (portret).

Lucrările hotărâte a se face în această campanie fiind aproape complet terminate potrivit fondurilor disponibile, am hotărît închiderea şantierului pe ziua de 20 Septembrie, când am concediat cei din urmă lucrători şi salariaţi.

În rezumat lucrările executate vara aceasta sunt :

1. *La casele domneşti.* S'a făcut din nou poarta dela pivniţa mare de sub foişorul domnesc din stânga, aceea dela pivniţa mică, precum şi două ferestre la pivniţa mare, toate din lemn de gorun, lucrate în felul unei porţi vechi ce se află la încăperea de jos dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice : în formă de împletituri de zăbrele, ce se încrucişază între ele lăsând spaţiuri pătrate. La încrucişarea lor sunt prinse cu ghinturi de fier. De asemenea s'a făcut din nou cele două ferestre de piatră, din care una pătrată, după modelul celei existente, care s'a curăţit şi s'a lăsat tot la locul ei, iar cealaltă dreptunghiulară din nişa de sub scara foişorului domnesc din stânga, făcută după un desemn nou, inspirat din vechea fereastră ajurată dela pivniţa mare.

2. *La foişorul domnesc din stânga.* S'a nivelat, cu beton de piatră spartă şi cărămizi, partea de deasupra boltei dela parter, pregătindu-se astfel planşoul pentru cărămizile pătrate smălţuite, cari s'au adus, dar nu s'au putut aşeza încă, fiind concediaţi lucrătorii.

De asemenea s'a scos piatra ce acoperia parapetul, în mare parte deteriorată, şi s'a înlocuit cu bordură nouă de piatră, pe jumătate lăţime între bazele coloanelor, iar restul parapetului s'a tencuit. Între bazele coloanelor de jos s'a pus bordură nouă, tot pe jumătate lăţime de bază, ridicându-se astfel nivelul de sub foişor cu 10 cm. prin umplerea cu pământ bine bătut în spaţiul închis de bordure, baze şi zidurile foişorului. S'a curăţit şi buşardat parapetul de piatră al scării, reparându-se cu mortar de maceca toate crăpăturile : iar la capătul de sus al scării s'a făcut din nou stâlpul cu baza lui în felul celui vechiu. Treptele s'au curăţit şi reparat cu ciment.

3. *La foişorul domnesc din dreapta.* S'a continuat lucrările întrerupte toamna anului 1908, şi anume : s'a reziilit cu cărămidă nouă şi veche până sub acoperişul cel vechiu. Atât bolta de jos cât şi cea de sus s'a făcut din cărămidă nouă, cu mortar de ciment. Asemenea şi arcurile.

Legăturile de lemn de stejar ce vin de-asupra coloanelor s'au făcut din nou, fixându-se de capetele coloanelor, atât la rândul de jos cât şi la cel de sus, cu ancore de fier ce pătrund în piatră şi zidărie. Deasupra arcurilor de sus s'a fixat o legătură de fier lat, ce pătrunde cu ancorele sale în zidărie, iar la capetele din spre peretele caselor domneşti s'a prevăzut cu ancore bifurcate. Între bazele coloanelor de jos ca şi la cele de sus s'au făcut borduri de piatră pe jumătate grosime. Jos s'a nivelat spaţiul de sub foişor, sus parapetul s'a tencuit, iar spaţiul închis de parapetul de sus s'a partosit cu cărămide octogonale, smălţuite şi fabricate în localitate, tot de către olarii cari fac olanele pentru acoperiş.

S'a dărâmat scara lui Ioancihie, scoţându-se cu băgare de seamă parapetul de piatră precum şi treptele, s'a curăţit piatra de vâpseaua ce o acoperia şi s'a ajustat în vederea scării celei noi, care s'a aşezat alăturată de foişor, aşa după cum ne arată temelia veche că a fost la început.

S'a făcut şi o scăriţă de legătură între scara cea mare şi pardoseala de sus a foişorului, scăriţă care exista încă dela început, după cum ne arată lipsa de coloană angajată pe perete, ci numai capitelul, care este dispus în formă de consală, lăsând astfel liber pasagiul.

Stâlpul de piatră dela capătul de sus al fostei scări, pe care este însemnată data de 1854 şi numele arhimandritului Ioanichie, s'a curăţit de vopsea şi s'a aşezat din nou la scara actuală ; iar la capătul de jos al parapetului s'a aşezat tot stâlpul cel vechiu şi el curăţit, în cât actuala scară conţine aceleaşi elemente ca mai înainte, cu singura deosebire că scara s'a aşezat în locul ei de altă dată.

Sub noua scară s'a făcut un postament de

zidărie pe fundație de beton de ciment cu piatră spartă și piloți de stejar, iar ca legătură cu galeria de jos s'a făcut sub odihna scării o boltă cilindrică, cu peneteații, susținută pe trei coloane și un stâlp de zidărie alipit foișorului.

În partea masivă a acestui postament s'a scobit o nișă circulară, după îndemnul nișei dela scara foișorului domnesc din stânga. Pentru protejarea acestei scări de picătura ștreășinei — până la refacerea acoperișului caselor domnești — s'a făcut în mod provizor un zgghiab de tablă, atașat la strașina de șindrilă, spre a îndepărta apa.

4. *La dopotniță.* S'a reparat acoperișul pe o suprafață de 6 m. pătrați, cu olane la fel cu cele existente la restul acoperișului.

5. *Clădirea cu cerdac din spre sud și vest.* Această porțiune dintre casele domnești și paraclis s'a acoperit complet cu olane pe șarpantă nouă. De asemenea s'a acoperit și zidul de calcan, tot cu olane smălțuite.

S'a refăcut cele patru coșuri, acoperindu-se cu olane, precum și hogoagul cel mare, acoperindu-se din nou cu șarpantă de stejar și învelindu-se cu olane.

Daliile la coșuri și foișorul lui Dionisie s'au făcut în mod provizor din tablă până la schimbarea lor definitivă cu dali de olane smălțuite cari s'au și depozitat în magazie, însă către sfârșitul campaniei.

S'a completat tencuirea pereților și bolților rămase neterminate din vara trecută și s'au schimbat toate legăturile dela capetele coloanelor cu altele noi din lemn de stejar și s'au vopsit cu carbolineum.

La galeriile de jos s'a desfundat, s'a curățit, s'a reparat tavanele, înlocuindu-se grinzile putrede, și s'a vopsit tavanul cu carbolineum.

6. *La foișorul lui Dionisie.* S'a desființat tavanul de lemn dela camera de jos și s'a înlocuit cu o boltă stelată joasă. Asemenea s'a desființat și tavanul de lemn de sus al foișorului, înlocuindu-se cu altă boltă stelată mai înaltă, făcută în felul boltei ce se află la camera de sus dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice.

Pentru legăturile de lemn dela partea superioară a coloanelor erau putrezite și pentru că s'a desființat picioarele de zidărie lipite de coloanele de sus ale galeriei, s'a dărâmat toată porțiunea de zidărie de deasupra coloanelor, refăcându-se din nou, cu arcuri noi, cu legături noi din lemn de stejar, cu ancore de fier, iar pentru legare în sens transversal a întregului foișor s'a făcut două legături de fier pătrat, cari prin puternice ancore de fier s'au fixat cu un capăt de extremitățile legăturilor de lemn de stejar de deasupra capitelor, iar cu celălalt cap de zidul longitudinal al galeriei. Asemenea legături de fier s'au pus și la partea de jos a foișorului.

Până s'a construit bolțile și arcurile, precum și zidăria de deasupra lor, s'a menținut tot acoperișul cel vechiu, fiind susținut cu propte, apoi, după terminarea completă a zidăriei, s'a schimbat vechea șarpantă cu alta nouă de stejar și

brad, cu streășină aparentă și s'a acoperit cu olane smălțuite.

Deasupra boltei de jos s'a nivelat cu beton de piatră sfărâmată și cărămidă, pregătindu-se astfel planșeul peste care se va așeza dalele de cărămidă exagonală smălțuită ce se află depozitate în magazie.

Coloanele dela rândul de jos ca și cele de sus s'au schimbat cu alte noi și anume acelea cari prin stricăciunea lor amenințau statornicia părților superioare.

Coloanele cele frumos sculptate, precum și parapetul foișorului și al scării, dimpreună cu portalul dela intrarea de jos, s'au curățit și spălat de straturile de vopsea de ulei ce le acoperiau.

Treptele s'au demontat, s'au curățit și s'au reșezat la loc pe postament nou de zidărie, făcut ca la scara mare, pe vechea fundație, fiind prevăzut cu nișe și cu gang de trecere la galeria de jos.

Cu lucrările întreprinse la acest foișor, i s'a redat înfățișarea lui originală, căci așa după cum l-am găsit fusese reconstruit în anul 1872, sub îngrijirea Ministerului de Culte, de un oarecare antreprenor Pomerantz, care cu ocazia reparațiunilor generale ce s'a făcut atunci Hurezului a refăcut din temelie și acest foișor, păstrând-i coloanele și parapetele de piatră.

Lipsa de o îngrijire artistică a acestei refaceri precum și defectuozitatea reconstruirii sale ne-a determinat să revenim pe cât caracterul arhitectonic al Hurezului și al elementelor streine foișorului au permis, atât asupra construcției acestui foișor, cât și asupra estetice ce-i convine.

Faptul că s'a regăsit vechiul nivel al curții și în dreptul acestui foișor, prin îndepărtarea dela baza sa a îngrămădirii de materiale provenite din vechile dărâmături, contribuie în mare parte la recăștigarea unei proporțiuni convenabile.

7. *La paraclis.* S'a învelit cu olane partea ce rămăsese neacoperită în vara trecută, — adică acoperișul corpului mare al paraclisului și acela al cerdacului.

S'a așezat ferestrele de sus al turlei, amenajându-se la patru din ele câte un ochiu cu jaluzele fixe, atât la rândul de ferestre exterior, cât și interior, pentru a stabili cu modul acesta o ventilație permanentă.

Cu această ocazie s'a reparat și crăpăturile din boltă, curățindu-se de praf pereții interiori, servindu-ne de o schelă independentă de pereți.

Fațada peretelui din spre grădină s'a tencuit și vărui, rămânând numai de a se curăți coloanele cerdacului și parapetul.

Fațada peretelui din spre curte s'a tencuit și vărui, curățindu-se de praf și icoana cea mare păstrată neatinsă. Fereastra cea mare dela altar s'a făcut din nou de lemn de gorun vechiu. Asemenea și celelalte ferestre mai mici s'au curățit și vopsit.

8. *Curtea.* S'a nivelat, dându-se scurgere apelor spre canalul existent; s'a pavat toată porțiunea nivelată cu bolovani, iar în jurul corpurilor de clădire s'a făcut un trotuar de 1 metru lățime

cu 10 cm. înălțime, având și el pantă de scurgere.

Intreg corpul de clădiri, dela casele domnești și până la foișorul lui Hrisant, este complet curățit și vărut, având o înfățișare mulțumitoare. Bolta de sub clopotniță de asemenea s'a curățit și vărut, iar porțile cele mari s'au curățit și vopsit cu carbolineum. De asemenea și sub această boltă s'a pavat la fel cu curtea și s'a amenajat două mici trotuare dealungul pereților, lăsând un pasaj liber de 3 metri.

La sfârșitul lucrărilor s'a făcut curățenie generală și ordine în materialele depozitate în curte și magazii, apoi toate aceste materiale

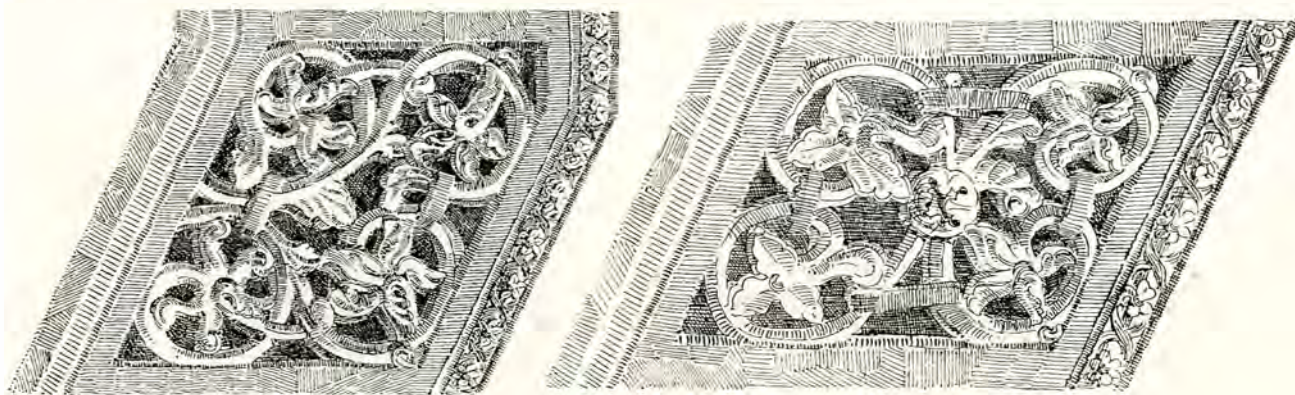
s'au inventariat și prin proces verbal s'au dat în primirea jandarmeriei locale, spre pază.

9. *La schitul Sf. Apostoli.* S'a închis intrarea, după ce mai întâi s'a golit interiorul schitului de grămada de coceni de porumb adăpostiți acolo pentru timpul iernii de către un locuitor din sat.

10. *La schitul Sf. Ștefan.* S'a curățit curtea de burienile ce crescuseră, s'a reparat soclu de stricăciunile cauzate în timpul iernii, s'a astupat intrarea în curtea schitului cu mărăcini. De asemenea s'a pus mărăcini în toate punctele accesibile. Acestea toate în mod provizoriu până ce se va hotărî facerea unei împrejuriri definitive.

ARH. N.-GHICA-BUDEȘTI.

ARH. I. D. TRAJANESCU.

41. Farapet sculptat în piatră, la Foișorul lui Dionisie dela Hurezi.